

MEMÒRIA SOBRE LA PARTICIPACIÓ DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS EN ELS TREBALLS DE LA UNIÓ ACADÈMICA INTERNACIONAL, DURANT ELS ANYS 1927-1931.

En aquests cinc anys darrers, els treballs de la U. A. I. han continuat normalment i en alguns aspectes la feina realitzada ha assolit proporcions ben remarcables. Ací ens escau referir-nos especialment a aquells treballs en què l'INSTITUT col·labora d'una manera directa. Abans de tot recordem, tanmateix, que aquesta col·laboració com totes les activitats de l'INSTITUT en general, ja no caldria dir-ho, s'ha ressentit de les traves amb què ha hagut de lluitar la nostra Corporació, durant la major part d'aquest període.

CORPUS DE VASOS ANTICS. Entre totes les empreses de la U. A. I., aquesta ha continuat essent potser la que ha aconseguit resultats més visibles, com ja indicàvem respecte als anys anteriors. Anima de la Comissió corresponent i director de la publicació, és M. E. Pottier, qui a hores d'ara ha pogut ja presentar a la U. A. I. trenta tres fascicles, dels quals han aparegut, en aquest quinquenni, els següents:

Anglaterra: British Museum, fascs. III, IV, V, VI, per H. B. Walters.—Museu Ashmolean d'Oxford, fasc. I, per D. N. Beazley.—Fitzwilliam Museum de Cambridge, fasc. I, per Miss Winifred Lamb.

Dinamarca: Museu Nacional de Copenhague, fascs. II, III, IV, redactats per Chr. Blinkenberg i K. Friis-Johansen.

Espanya: Museu Arqueològic Nacional de Madrid, fasc. I, per J. R. Mélida.

Estats Units: Un primer fascicle compren els vasos de dues col·leccions particulars, això és: la del que fou director de les excavacions de l'Heraion d'Argos, Mr. Clark Hoppin, i la de M. Albert Gallatin.

França: Museu del Louvre, fascs. IV, V, VI, per M. E. Pottier.—Col·lecció de la Bibliothèque Nationale, fascs. I i II a cura de Mme. S. Lambrino.—Col·lecció particular de M. Mouret, de vasos procedents de les seves excavacions a Ensérune, prop de Béziers, un fascicle.

Grècia: Museu d'Atenes, fasc. I, pel Prof. Rhomaios, amb col·laboració de la Srta. Pappaspyridi.

Holanda: Museu Scheurleer, de la Haia, fasc. I, per Scheurleer.

Itàlia: Museu de Villa Giulia, fascs. II-IV, a cura de G. Q. Giglioli.—Museu de Bologna, fascs. I, II, per L. Laurinsich.—Museu de Lecce, fascs. I, II, per P. Romanelli.

Altres fascicles són en preparació, d'aquests mateixos països i de Bèlgica, Polònia, Iugoslàvia. Quant a Catalunya hem de lamentar un cop més que les dificultats sorgides fa temps encara no hagin estat completament vençudes: volem esperar que l'esforç fet des de tant de temps, per a la redacció de dos fascicles del Museu de Barcelona, que prepara el Sr. Bosch Gimpera, arribi a una conclusió satisfactòria. Entretant el representant de l'INSTITUT, ha pogut anunciar al si de la Comissió internacional, la preparació d'un altre fascicle amb als vasos grecs de Girona, a cura del Sr. Serra Ràfols.

Les dades apuntades poden indicar, més que no ho farien les nostres impressions personals, quin ha estat el progrés del *Corpus Vasorum antiquorum* fins avui. I encara hem de consignar que la sèrie de petits fascicles contenint la classificació dels vasos antics s'és vist enriquida amb els següents: 12. P. N. Ure, *Beotian Pottery of the Geometric and archaic Styles*.—13. Elinor R. Price, *East Greek Pottery*.—14. Ch. Dugas, *Céramiques lacono-cyrénéennes*.

CATÀLEGS DE MANUSCRITS D'ALQUÍMIA. La Comissió que té a la seva cura la preparació i publicació d'aquests materials, ha donat mostres d'una gran activitat; això ho provaria suficientment l'enumeració dels nous volums sortits, si no haguéssim d'afegir que els reports que cada any són aprovats en la sessió de Brussel·les, i sàviament redactats pels professors belgues J. Bidez i A. Delatte, són d'un interès científic remarcable. Es comprèn l'alt ajut econòmic que li presten algunes nacions.

De la sèrie de manuscrits grecs, s'han publicat els següents volums: II, *Les manuscrits italiens*, per G. O. Zuretti, amb col·laboració de diversos autors i amb diferents apèndixs. (Brussel·les, 1927); V, *Les manuscrits d'Espagne*, per C. O. Zuretti i *Les manuscrits d'Athènes*, per A. Severyns. (Brussel·les, 1928); VI, MICHEL PSELLUS: *Épître sur la Chrysopée. Opuscules et extraits sur l'alchimie, la météorologie et la démonologie*, publicats per J. Bidez; i en

apèndix: PROCLUS: *Sur l'art hiératique* i PSELLUS: *Choix de dissertations inédites*. (Bruxelles, 1928); VII. *Anonymi de arte metallica seu de metallorum conversione in aurum et argentum*, per C. O. Zuretti, (Brussel·les, 1930).—Com pot veure's la Comissió de manuscrits alquímics no es preocupa únicament de publicació de catàlegs, tasca per ella mateixa de prou volum, sinó que dóna a conèixer textos de la més gran importància. M. Bidez, ha fet remarcar com l'exploració dels manuscrits alquímics grecs, ha donat ben prompte resultats interessantíssims, car ha modificat moltes idees corrents, tot demostrant la necessitat urgent d'exploracions més vastes, i de noves empreses. La sèrie dels volums apareguts fins ara, té una valor apreciable, àdhuc per a qui no s'hagi especialitzat en el domini, no sols de la química, sinó també en el de la història del desenvolupament de moltes idees filosòfiques i religioses. I no menor ho és per a la filologia, tant que hi ha el projecte de cloure, un dia, la sèrie amb un *Index græcitatís alchemisticæ*, destinat a facilitar la intel·ligència dels textos estudiats o descrits. Igualment es recullen materials per a redactar un *elenchus signorum*.

Quant als manuscrits alquímics llatins, ha aparegut un *Catalogue of latin and vernacular Alchemical Manuscripts in Great Britain and Ireland dating from before the XVI century*, per la senyora Dorothea Waley Singer, amb la col·laboració d'Annie Anderson i Robina Addis. (Brussel·les 1928-1931. 3 volums). No cal ponderar, tampoc, la importància de la tasca realitzada per l'autora amb les seves col·laboradores, tasca gens fàcil, pacient i meritòria que cal lloar sincerament, malgrat que hom pugui fer algunes observacions sobre el mètode seguit en la catalogació i sobre alguna transcripció. Per a Catalunya té un interès especial posat que, com és de suposar, hi apareixen sovint les figures del pseudo Ramon Llull i d'Arnau de Vilanova (el nom d'aquest figura, sols esporàdicament, en alguns dels volums abans esmentats de manuscrits grecs).—L'INSTITUT, per mitjà del seu representant, s'augura de poder contribuir aviat d'una manera palesa a les tasques de la Comissió de manuscrits d'alquímia, pel que fa als de llengua llatina, aportant les notes dels no gaire nombrosos que es guarden en les nostres biblioteques.

Els treballs de preparació del catàlegs de manuscrits alarbs han continuat amb eficàcia; i potser no es llunyà el dia en què àdhuc l'alquímia xinesa sigui així mateix objecte d'estudi.

DICCIONARI DEL LLATÍ MEDIEVAL. Les activitats de la U. A. I. en allò que es refereix a la preparació de materials per al gran diccionari han seguit una marxa ascendent. Entre totes les que realitza la U. A. I. aquesta empresa és la que demana més col·laboradors donada la magnitud de l'obra que s'està preparant i potser per això mateix és la que té una vida més intensa, la qual, distribuïda en els diversos comitès locals, és dirigida pel Comitè central.

El Comitè central ha continuat reunint-se normalment a París pel mes de gener, apart de la reunió general de la U. A. I. de Brussel·les. Els reports de les sessions donen prou idea de la tasca que la U. A. I. realitza en aquesta matèria: en cada sessió veiem l'aportació de nous punts de vista a discutir, els representants de les diverses nacions donen compte del curs dels treballs, que avancen amb ritme divers segons les possibilitats de cada comitè local i segons les dificultats d'acoblament dels materials, que, com se sap, abunden molt en alguns països i en altres són relativament escassos. Cert és que el nombre de cèdules reunides fins avui és considerable. En tenen recollides els següents països: Bèlgica, Dinamarca, Estats Units, Finlàndia, França, Holanda, Gran Bretanya, Itàlia, Iugoslàvia, Noruega, Polònia, Txecoslovàquia. Cal afegir-hi Catalunya, on els treballs de redacció de cèdules han continuat sense interrupcions sota la direcció del nostre col·lega Sr. Ll. Nicolau d'Olwer. Als col·laboradors catalans que esmentarem en altra ocasió, cal afegir-hi ara la senyoreta Carme Serrallonga que, l'última en prendre part en els treballs de despullament de textos, és tanmateix col·laborador excel·lent: la tasca que porta entre mans és més que una bella esperança.

FORMA ORBIS ROMANI I COMPLEMENTES AL CORPUS DE LES INSCRIPCIONS GREGUES I LLATINES. En aquestes activitats Itàlia—i això es comprèn de primer antuvi—porta la davantera.

Han aparegut nous fascicles de la *Forma Italiae (ager pomptinus)* degut al professor de Roma G. Lugli, amb col·laboració de l'arquitecte J. Gismondi. Al mateix temps, altres fascicles italians hi ha preparats i de pròxima publicació; la mateixa abundor de restes que hi figuren demana un cert temps abans no apareguin. També Itàlia treballa activament en fascicles i volums d'inscripcions llatines de diverses regions itàliques. La participació d'altres països no és menys activa i hom preveu, per aviat, noves publicacions.

A les tasques d'aquesta empresa, l'INSTITUT ha pogut aportar el primer fascicle de la *Forma Conventus Tarraconensis*, comprensiu de la regió de la costa *Baetulo-Blanda* i redactat

pel Sr. J. de C. Serra-Ràfols, del nostre Servei d'excavacions. En redactar-lo s'ha seguit el mateix mètode dels fascicles italians, a excepció de petites modificacions exigides per la diferència del nombre i de la classe dels restes arqueològics del país. Esperem que no trigarà gaire la publicació del fascicle dedicat a *Blanda-Gerunda*, que el mateix Sr. Serra-Ràfols té bastant avançat, així com el de Barcelona, del qual està encarregat el Sr. A. Duran Sanpere, i el d'Empúries que prepara el Sr. J. Puig i Cadafalch, President de la Secció.

DOCUMENTS HISTÒRICS INÈDITS RELATIUS AL JAPÓ. La Comissió encarregada de la recerca d'aquests documents ha donat, des de bon principi, mostres de gran activitat. Tot i que es tracta d'una matèria ben allunyada dels estudis catalans, el delegat de l'INSTITUT que sotscriu i que ha format part en algunes ocasions d'aquella Comissió, ha pogut aportar el resultat de recerques fetes prop dels jesuïtes catalans i a biblioteques de Catalunya, de resultats més aviat negatius, és cert; però, acompanyades d'algunes notícies de manuscrits existents en altres indrets de la Península ibèrica, així com indicacions de caràcter bibliogràfic.

UNIFICACIÓ DELS MÈTODES A SEGUIR I DELS SIGNES CONVENCIONALS A EMPRAR EN LES EDICIONS SÀVIES. En el report passat indicarem l'abast d'aquesta empresa (en un primer temps es deia: *Sistema de transcripció fonètica i de transliteració*) que té indubtablement una importància visible. Després de moltes deliberacions i de tanteigs prop de les acadèmies que són representades a la Comissió, s'ha donat un gran pas amb l'estampació d'un *Avant-projet d'une Crochure traitant de l'emploi des signes critiques et de la rédaction de l'apparat critique dans les éditions savantes* (Brussel·les, 1931). Aquest es circumscriu, només a les edicions de textos grecs i llatins de l'antiguitat i és, tothora, *sub judice*.

CATÀLEG DE BIBLIOGRAFIES CORRENTS DE LES CIÈNCIES QUE SÓN CONREADES PER LES SOCIETATS CIENTÍFIQUES AFILIADES A LA U. A. I. Segons l'acord pres a l'assemblea general de la U. A. I., els treballs d'aquesta foren encomanats a l'Institut Internacional de Cooperació intel·lectual, encarregant-se, però, de les bibliografies publicades a tota l'Amèrica, el Consell de Societats Sàvies Americanes. En nom d'aquest Consell M. Leland ha presentat a l'assemblea d'enguany, exemplars multicopiats d'un avant-projecte del catàleg on es contenen els articles relatius a cent-vint-i-una bibliografies de nacions diverses, classificades per matèries.

CORPUS PHILOSOPHORUM MEDII Aevi. A l'assemblea de l'any 1928 a Brussel·les, Mons. C. Michalski, representant de l'Acadèmia de Cracòvia, donava lectura a l'exposició d'un projecte relatiu a la formació d'aquest Corpus. El projecte era certament desmesurat, considerades les possibilitats de portar-lo a terme, de manera que en successives reunions s'ha anat concretant i la primitiva proposició — que tanmateix fou acollida ja des del primer moment amb una franca simpatia — ha quedat circumscriu, pel moment, a un projecte-programa de publicació de les traduccions medievals d'Aristòtil. La Comissió en el poc temps de vida amb què compta, ha mostrat una gran activitat, mercès sobre tot a l'esforç de Mons. G. Lacombe, de la Catholic University of America (Washington). Treball previ ha estat el de recensionar els innumbrables manuscrits que es troben en biblioteques europees especialment, i, en aquest sentit la feina feta és ja acomplerta en bona part. No fa gaires dies precisament que teníem entre nosaltres Mons. Lacombe, en viatge d'estudi per Catalunya i les terres castellanès: les primeres recerques fetes en el nostre país, feien esperar resultats tan satisfactoris com inesperats. Entretant Acadèmies, Universitats i particulars de diverses nacions, col·laboren a l'empresa que ha estat especialment financiada des de diferents llocs: El nostre INSTITUT, que té com a representant en la Comissió el Sr. Nicolau d'Olwer, ha volgut també cooperar dintre de les seves possibilitats econòmiques amb una subvenció de 2000 pessetes.

CODICES LATINI ANTIQUIORES. En la sessió de maig de 1930, era proposat a la U. A. I. el projecte d'un «Corpus dels antics manuscrits llatins», a executar sota la direcció del paleògraf E. A. Lowe, de l'Institut Carnegie de Washington. Aquest Corpus seria publicat a càrrec del Consell de les Societats Sàvies Americanes, i sota el patronatge de la U. A. I. que li prestaria l'ajut moral. Darrerament ha estat redactat el pla definitiu a seguir, s'ha abandonat el nom de Corpus i fixat els extrems principals del futur repertori: aquest reunirà els espècimens de tots els manuscrits llatins copiats sobre pergami o sobre papyrus anteriors a l'any 800. Hom calcula que el nombre de manuscrits a reproduir no baixarà dels 1200. No cal dir que l'INSTITUT, per mitjà dels seus delegats, s'ha adherit amb entusiasme a l'empresa.

Ultra les activitats fins ací relatades, en les quals l'INSTITUT ha estat representat per mitjà dels seus delegats, la U. A. I. ha prosseguit en l'execució de les següents empreses: Repertori

d'Iconografia cèltica, Edició de les obres de Grotius, Dret consuetudinari de la Indonèsia, Corpus dels mosaics de Grècia.

CONSTITUCIÓ ACTUAL DE LA U. A. I. A la presidència de G. De Sanctis (Itàlia), seguí la de Sir F. Kenyon (Gran Bretanya). La Junta actual, després de les eleccions del maig d'enguany, queda així constituïda: President, C. van Vollenhoven (Holanda)—Vice-presidents, J. Bidez (Bèlgica) i C. Michalski (Polònia)—Secretari, V. Hoffiler (Jugoslàvia)—Secretaris adjunts, V. Tille (Txecoslovàquia) i R. d'Alòs-Moner.

Als Estats participants que registrarem en la *Memòria* anterior cal afegir Hongria (1927) (bé que no s'ha fet encara representar a les assemblees) i Finlàndia (1929). Es desitja que aviat, resoltes algunes dificultats de tràmit, puguin ingressar en la U. A. I. Alemanya i Austria, que certament serien seguides d'altres nacions.

L'entrada d'Alemanya i Austria, està íntimament relacionada amb la modificació de l'article 21 dels Estatuts, que és aquell que diu: «Els membres es reuneixen, si més no, una vegada l'any a Brussel·les en sessió ordinària. En cada reunió fixen la data per a la reunió següent. Poden ésser convocats fora de sessió per la Mesa, si aquesta ho judica necessari». La modificació fóra en el sentit que, sense que Brussel·les deixi d'ésser la seu permanent de la U. A. I. i del seu secretariat administratiu, l'assemblea pugui reunir-se temporalment en altres llocs. D'aquesta modificació ha tractat la Junta Directiva en sessió extraordinària, celebrada el 28 de novembre prop-passat sense que fins avui s'hagi arribat a una conclusió precisa.

OBITUARI. Hem d'evocar amb emoció els noms d'aquells col·laboradors en las tasques de la U. A. I. que ens han deixat durant aquest quinquenni: V. Párvan arqueòleg romanès, professor a Bucarest, un dels membres més actius de la U. A. I.—El Prof. J. L. Heiberg, delegat de Dinamarca, un dels membres fundadors de la U. A. I., a la qual prestà els millors serveis com a home de ciència i com a consultor claríssim, sobretot en l'empresa del Catàleg de manuscrits alquímics. Era membre de l'Acadèmia de Ciències de Copenhague, després rector d'aquella Universitat i president de la fundació Rask-Orsted, etc.—Ch.-V. Langlois, l'eminent autor de *La Vie en France au moyen âge*, que participà de bon principi en les tasques del Comitè nacional francès per la publicació del diccionari del llatí medieval.—Henri Goelzer, el llatísta prou conegut, representant de França en el Comitè internacional d'aquell diccionari i director de l'*Archivum latinitatis medii aevi*.—Darrerament ha traspassat el C. O. Zuretti, professor de la Universitat de Milan, de qui hem remarcat la intervenció eficaç en l'empresa de publicació del Catàleg de manuscrits alquímics.

L'exemple dels quatre homes de ciència que ens han deixat abans d'arribar a terme, ens acompanyarà sempre amb el record de llurs mèrits posats al servei de la causa de la ciència.

Aquesta és, la relació feta *per summa capita*, de les principals activitats de la U. A. I. durant aquest últim quinquenni i de la participació en elles de l'INSTITUT. Ens cal agrair una vegada més, i lloar com es mereix la sàvia assistència que en l'honrosa comanda amb què l'INSTITUT ha seguit distingint-nos, ens ha prestat tothora el col·lega Sr. Ll. Nicolau d'Olwer, així com la del Sr. Ferran Valls Taberner, que ens ha suplert en l'assemblea d'aquest any. La nova fase de vida en què ha entrat l'INSTITUT, després de les dificultats externes que han entorpit la seva obra durant els darrers anys, fa esperar que la seva intervenció en les empreses que la U. A. I. està realitzant, sigui cada vegada més intensa i més eficient.

Barcelona, 31 de desembre 1931. — RAMON D'ALÓS-MONER.

ELS TREBALLS DEL COMITÈ INTERNACIONAL DE CIÈNCIES HISTÒRIQUES I LA PARTICIPACIÓ QUE HI HA TINGUT L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, DURANT ELS ANYS 1927-1931.

En aquest darrer quinquenni el C. I. C. H. ha anat posant en pràctica molts dels projectes de l'any anterior, primer de la seva vida. Successivament ha augmentat el nombre de nacions representades. Així, a la llista que en la *Memòria* anterior donàvem, cal ara afegir els noms dels següents països: Algèria-Tuníssia, Canadà, Danzig, Estònia, Finlàndia, Grècia, Hongria, Índia